

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

על פי תוכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	תורה: דברים	—	(20x2)	—	40 נקודות
פרק שני	—	נביאים: מלכים ב, ירמיה, יחזקאל	—	(20x2)	—	40 נקודות
פרק שלישי	—	כתובים: עזרא ונחמיה	—	(10x2)	—	20 נקודות
						<u>100 נקודות</u>

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף השאלון, לפי ההוראות.

העתקה של דברי פרשן בלי הסבר לא תיחשב לתשובה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

שים לב: העתקה של דברי פרשן בלי הסבר לא תיחשב לתשובה.

פרק ראשון — תורה: דברים (40 נקודות)

ענה על שאלה 1 — שאלת חובה, ועל אחת מן השאלות 2-5 (לכל שאלה — 20 נקודות).

1. יחידת "הברית" — פרק ל'

א. עיין בפסוקים י"א-י"ד.

(1) "כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם" (פסוק י"א).

על פי פירוש שלמדת, מהי המצווה שמדובר עליה בפסוק זה?

(2) על פי פסוקים אלה, הסבר לאיזו מחשבה התורה מתנגדת, ומה התורה מדגישה בנוגע למצווה זו.

(8 נקודות)

ב. "רְאֵה נִתְּנִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמְּנוּת וְאֶת הַרְעָה" (פסוק ט"ו).

(1) על פי פירוש שלמדת, כתוב מהו "הטוב" ומהו "הרעה". בסס את תשובתך על פסוקים ט"ז-י"ח.

(2) על פי פירוש שלמדת, כתוב מה הם "החיים" ומהו "המוות". בסס את תשובתך על פסוקים ט"ז-י"ח.

(7 נקודות)

ג. עיין בדברי רמב"ם שלפניך על מצוות התשובה, וענה על השאלות שאחריהם.

"המצוות והעבירות אינן בידי שמים ולא ברצונו [של ה'] אבל (אלא) ברצון האדם [...] השם יתברך אינו גוזר על האדם לעשות רע או טוב. ואחר שהעניין כן – ראוי לאדם להתאונן ולבכות על מה שעשה מן החטאים והעבירות, אחר (מאחר, בגלל) שפשע ברצונו, ואמר: [...] שרפואות זה החולי בידינו. כי כמו שפשענו בבחירתנו – כן לנו (עלינו) לשוב ממעשינו הרעים." (הקדמת רמב"ם למסכת אבות, פרק ח')

(1) מהו העיקרון המשותף לפסוקים ט"ו-י"ט ולדברי רמב"ם?

(2) "שרפואות זה החולי בידינו" — הסבר מהו החולי ומהי הרפואה.

(5 נקודות)

2. יחידת "מצוות ההנהגה" – פרק י"ז

א. עיין בפסוקים ח'-י"א.

על פי פירושים שלמדת, צטט והסבר מפסוקים אלה שני ביטויים שמדגישים את סמכות בית הדין הגדול.

הביטוי:

הסבר על פי פירוש שלמדת:

הביטוי:

הסבר על פי פירוש שלמדת:

(8 נקודות)

ב. עיין בפסוקים י"ב-י"ג.

(1) על פי פירוש שלמדת לפסוק י"ב, הסבר מיהו "האיש" ומהו חטאו.

(2) הסבר מדוע ציוותה התורה להענישו בחומרה רבה כל כך.

(7 נקודות)

ג. "אין מעמידין בסנהדרין [...] אלא אנשים חכמים ונבונים, מופלאין בחוכמת התורה, בעלי דעה מרובה, ויודעין קצת משאר חוכמות, כגון רפואות, וחשבון [...] ודרכי המעוננים והקוסמים [...] והבלי עבודה זרה וכיוצא באלו, כדי שיהיו יודעין לדון אותם. אין מעמידין בכל סנהדרין [...] מי שאין לו בנים, כדי שיהיה רחמן. [...] וצריך להשתדל ולבדוק ולחפש שיהיו כולן בעלי שיבה [...] ושהיו יודעין ברוב הלשונות כדי שלא תהיה סנהדרין שומעת מפי התורגמן." (רמב"ם, הלכות סנהדרין, פרק ב', הלכות א'-ה')

ציין שלוש תכונות או כישורים שצריכים להיות לשופטים, על פי רמב"ם.

הסבר בנוגע לאחת מן התכונות (או הכישורים) שצינת מדוע היא כה חשובה לשופט.

(5 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

3. יחידת "לא תוכל להתעלם" — פרק י"ט, פסוקים א'-י"ג: ערי מקלט.

א. (1) עיין בפסוקים ב'-ג'.

על פי פירוש שלמדת, הסבר על פי מה נקבע המיקום של ערי המקלט בארץ. בסס את תשובתך על הכתוב.

(2) עיין בפסוקים ח'-ל'.

"וַיִּסְפָּק לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה" (פסוק ט').

— הסבר באיזה מצב ציוותה התורה להוסיף עוד שלוש ערי מקלט.

— הסבר כיצד הוספת ערי מקלט תמנע שפיכות דמים.

(8 נקודות)

ב. (1) "יש הורג בשגגה והעלמה גמורה [...] ודינו שיגלה לערי מקלט [...] ויש הורג בשגגה, ותהיה השגגה

קרובה לאונס [...] ודינו שהוא פטור מן הגלות." (משנה תורה לרמב"ם, הלכות רוצח ושמירת הנפש,

פרק ו', הלכות א'-ב')

הסבר מדוע ההורג בשגגה והעלמה גמורה חייב לגלות לעיר מקלט, ולעומתו ההורג בשגגה הקרובה לאונס

פטור מן הגלות לעיר מקלט.

(2) לא תחוס עינך עליו" (פסוק י"ג).

על פי פירוש שלמדת, הסבר מדוע היה אפשר לחשוב שיש לחוס על רוצח במזיד.

(7 נקודות)

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

ג. "וכי יהיה איש שניא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש" (פסוק י"א).

רש"י (לפסוק י"א): "על ידי שנאתו הוא בא לידי 'וארב לו'. מכאן אמרו עבר אדם על מצווה קלה סופו לעבור על מצווה חמורה. לפי שעבר על 'לא תשנא', סופו לבוא לידי שפיכות דמים."
(1) על פי רש"י, כתוב בלשונך מהו התהליך המתואר בפסוק י"א.

(2) כתוב דוגמה לתהליך דומה מתחום הלכתי אחר.

(5 נקודות)

4. יחידת "דיני מלחמה" — פרק כ"א, פסוקים י"ג-י"ד: "אשת יפת תואר"

א. (1) הסבר שלוש מן הפעולות שהשבויה צריכה לעשות לפני שהלוחם יהיה רשאי לקחתה לאישה.

(2) על פי פירוש שלמדת, הסבר לשם מה צריכה השבויה להישאר בבית הלוחם חודש ימים, לפני שיוכל לשאתה לאישה.

(8 נקודות)

ב. (1) — מה התורה מצווה על הלוחם לעשות, אם אינו רוצה לשאת את השבויה לאישה?

— מה התורה אוסרת עליו לעשות?

(2) — ציין מצווה נוספת שלמדת ביחידת "דיני מלחמה" אשר נועדה למנוע מן הלוחמים בצבא ישראל להתנהג באופן בלתי מוסרי בעת מלחמה.

— הסבר כיצד המצווה שציינת שומרת על מוסריות הלוחמים.

(7 נקודות)

ג. רש"ר הירש לפסוקים י"א-י"ד: "רוח התורה אינה נוחה מהנישואין האלה הנערכים על פי תכתיב התאוה. התורה [...] מזהירה מפני התוצאות הצפויות מכל הנישואין שהמניע שלהם הוא תאוה, ולא תבונה ומצווה."

(1) על פי רש"ר הירש, מהו המניע לנישואין עם "אשת יפת תואר"? בסס את תשובתך על הפסוקים.

(2) חשוב והסבר מדוע התורה מזהירה מפני נישואין מתוך מניע זה.

(5 נקודות)

لا تكتب في هذه المنطقة

5. יחידת "פתח תפתח" – פרק כ"ד

א. עיין בפסוקים י"ד-ט"ו.

(1) הסבר מהו האיסור הכתוב בפסוקים אלה.

(2) "כִּי עֲנִי הוּא וְאֵלֹיו הוּא נִשָּׂא אֶת נַפְשׁוֹ" (פסוק ט"ו).

רש"י (לפסוק ט"ו): "ואליו הוא נושא את נפשו" – אל השכר הזה הוא נושא את נפשו למות, עלה בכבש ונתלה באילן.
על פי רש"י, הסבר את הנימוק לאיסור.

(8 נקודות)

ב. עיין בפסוקים י"ט-כ"א.

(1) על פי פסוקים אלה, ציין שלוש מתנות הניתנות לעניים, וכתוב מה העני מקבל בכל אחת מהן.

(2) "למען יברכה ה' א-להיך בכל מעשה ידך" (פסוק י"ט).

רש"י (לפסוק י"ט): "למען יברכה – ואף על פי שבאת לידו שלא במתכוון, קל וחומר לעושה במתכוון".
מהו ה"קל" ומהו ה"חומר" שרש"י מתכוון אליהם?

(7 נקודות)

ג. "מה שהקב"ה מספיק (מספק) ונותן לעשיר עושר, והוא [העשיר] אינו נותן לעניים [...] באים העניים וצועקים לפני המקום (הקב"ה): 'לזה נתת מה שהיה יכול לפרנס אלף, ולא עשה עמי טובה!' ונפרע (ה' מעניש) מן העשיר כאילו גזל עניים רבים, שאומר לו: אני הספקתי (סיפקתי) לך עושר שתיתן כפי השגת יד עושרך לעניים, ולא נתת. אפרע ממך כאילו גזלתם (גזלת אותם) וכאילו קפצת בפיקדון שלי. כי על כן נתתי בידך העושר לחלק לעניים ולקחת העושר לעצמך." (ספר חסידים, פסקה תט"ו)

על פי ספר חסידים, עשיר שלא נתן מכספו לצדקה ייענש כאילו עבר עבירה חמורה יותר.

(1) מהי העבירה החמורה?

(2) על פי ספר חסידים, הסבר מדוע העשיר ייענש כאילו עבר עבירה חמורה זו.

(5 נקודות)

פרק שני — נביאים: מלכים ב, ירמיה, יחזקאל (40 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 6-8 (לכל שאלה — 20 נקודות).

6. הרקע ההיסטורי לנבואות ירמיהו — מלכות יאשיהו — מלכים ב, פרקים כ"ב-כ"ג.

א. עיין בפרק כ"ב פסוקים ח'-י"ג.

(1) "וַיְהִי כְשִׁמְעַת הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵי סֵפֶר הַתּוֹרָה וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו" (מלכים ב', פרק כ"ב, פסוק י"א).

מלבי"ם (לפסוק ח'): [...] והוא מצא אותו גלול בפסוק 'יולך ה' אתך ואת מלכך' (דברים כ"ח, לו).".

על פי מלבי"ם, הסבר מדוע קרע יאשיהו את בגדיו כששמע את דברי ספר התורה.

(2) לשם מה ציווה יאשיהו על חלקיה הכוהן וחבריו ללכת אל חולדה הנביאה?

(8 נקודות)

ב. (1) עיין בפרק כ"ב, פסוקים ט"ו-כ'.

כתוב בלשונך את דברי הפורענות ואת דברי הנחמה שאמרה חולדה הנביאה לשליחי יאשיהו.

(2) בפרק כ"ג מתוארים מעשים שעשה יאשיהו בעקבות נבואת חולדה. יש מעשים שהם בבחינת "סור מרע",

ויש מעשים שהם בבחינת "עשה טוב".

עיין בפסוקים א'-ח' ובפסוקים כ"א-כ"ג.

— ציין והסבר מעשה אחד של יאשיהו שהוא בבחינת "סור מרע".

— ציין והסבר שני מעשים של יאשיהו שהם בבחינת "עשה טוב".

(7 נקודות)

(שים לב: סעיף ג של השאלה בעמוד הבא.)

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

ג. בסיום של פרק כ"ג נאמר על יאשיהו:

"וְכִמְהוּ לֹא הָיָה לְפָנָיו מֶלֶךְ אֲשֶׁר שָׁב אֵל ה' בְּכָל לְבָבוֹ וּבְכָל נַפְשׁוֹ וּבְכָל מְאֹדוֹ כְּכֹל תּוֹרַת מֹשֶׁה וְאַחֲרָיו לֹא קָם

כְּמֹהוּ. אַךְ לֹא שָׁב ה' מִחֲרוֹן אַפּוֹ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר חָרָה אַפּוֹ בַיהוּדָה עַל כָּל הַכְּעָסִים אֲשֶׁר הִכְעִיסוּ מִנְּשֵׂהָ."

(מלכים ב, פרק כ"ג, פסוקים כ"ה-כ"ו)

מלבי"ם (לפסוק כ"ו): "העם לא שבו בתשובה בימי מנשה, וגם מנשה לא עשה תשובה שלמה [...] וגם

בימי יאשיה הגם (למרות) שהעם עשו תשובה בשנה זו, שָׁבוּ לַעֲשׂוֹת עֲבִירוֹת בַּסֵּתֶר [...] וגזר דין זה נחתם כבר

בימי מנשה [...] ולא נקרע על ידי התשובה שעשו עתה."

(1) מהו הקושי הרעיוני-דתי בנוגע להנהגת ה' העולה מקריאת פסוקים כ"ה-כ"ו?

(2) הסבר כיצד מלבי"ם מיישב את הקושי.

(5 נקודות)

7. ירמיה, פרק ז'

א. (1) עיין בפסוקים י"ב-ט"ו.

מה הם שני האירועים ההיסטוריים שירמיהו מזכיר בפסוקים אלה? בסס את תשובתך על הכתוב.

(2) הסבר לשם מה ירמיהו הזכיר לעם אירועים אלה.

(8 נקודות)

ב. בפסוקים ה'-ט' ירמיהו מוכיח את העם על חטאיו.

(1) צטט מן הכתוב עבירה בתחום שבין אדם לחברו ועבירה בתחום שבין אדם למקום.

(2) ירמיהו הוכיח את העם בעיקר על החטאים שבין אדם לחברו. בסס קביעה זו על הכתוב.

(7 נקודות)

ג. בנבואה אחרת של ירמיהו הוא אומר בשם ה' דברי שבח על עם ישראל בתקופת המדבר: "זָכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אֲהַבֵּת כְּלוּלְתֵיךְ לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה" (ירמיהו, פרק ב', פסוק ב').

(1) מצודת דוד (לפסוק ב'): "לכתך - זְכוּר לפניי ההאמנה שהאמנת בי שהלכת אחרי במדבר בארץ שאין בה זרע זרוע ואין מה לאכול."

הסבר על מה משבח הנביא את ישראל במילים "לכתך אחרי במדבר".

(2) מהו הניגוד בין דברי ירמיהו בפרק ב', פסוק ב' לדבריו בפרק ז', פסוק ט? בסס את תשובתך על לשון הפסוקים.

(5 נקודות)

8. יחזקאל, פרק ל"ז פסוקים א'-י"ב

א. (1) "וַיְנַיֵּחַנִי בְּתוֹךְ הַבְּקָעָה וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת... וְהִנֵּה רַבּוֹת מְאֹד עַל פְּנֵי הַבְּקָעָה וְהִנֵּה בְּשׁוֹת מְאֹד" (פסוקים א'-ב').

על פי הסבר שלמדנת, ציין איזה מאורע היסטורי יכול להיות הנמשל לתיאור שבפסוק זה.

הסבר כיצד התיאור בפסוקים אלה רומז על המאורע שצינת.

(2) "וַתָּבוֹא בָּהֶם הָרוּחַ וַיִּחַיּוּ וַיַּעֲמֵדוּ עַל רַגְלֵיהֶם חֵיל גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד" (פסוק י').

על פי הסבר שלמדנת, ציין איזה מאורע היסטורי יכול להיות הנמשל לתיאור שבפסוק זה.

הסבר כיצד התיאור בפסוק זה רומז על המאורע שצינת.

(8 נקודות)

ב. ה' שיתף את הנביא יחזקאל בחזון העצמות.

(1) כתוב שתי דוגמאות לכך מן הפסוקים.

(2) על פי הסבר שלמדנת, כתוב לשם מה שיתף ה' את הנביא בחזון.

(7 נקודות)

(שים לב: סעיף ג' של השאלה בעמוד הבא.)

ג. עיין בפסוקים ט'-י"ד.

רד"ק בפירושו לפסוק ט' ולפסוק י"ד מציין שני תפקידים שונים לרוח בתהליך תחיית העצמות.

רד"ק (לפסוק ט'): "מארבע רוחות באי הרוח' - זו היא רוח החיים [...]"

רד"ק (לפסוק י"ד): "ונתתי רוחי בכם' - היא רוח השכל [...] והבטיחם שייתן בהם דעה ובינה והשפיל ולא יחטאו עוד."

(1) על פי רד"ק, מהו תפקיד הרוח בפסוק ט'? בסס את תשובתך על הכתוב.

(2) על פי רד"ק, מהו תפקיד הרוח בפסוק י"ד? בסס את תשובתך על הכתוב.

(5 נקודות)

לא לכתוב באזור זה

لا تكتب في هذه المنطقة

פרק שלישי – כתובים: עזרא ונחמיה (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 9-11 (לכל שאלה – 10 נקודות).

9. א. עזרא, פרק ג'

(1) עיין בפסוקים א'-ו'.

הסבר מדוע נבנה המזבח לפני שנבנה היכל ה'.

(2) עיין בפסוקים י'-י"ג.

מה היו שתי התגובות המנוגדות של העם על ייסוד היכל ה', ומדוע הגיבו כך? בסס את תשובתך על הכתוב.

(5 נקודות)

ב. עזרא, פרק ו'

(1) מדוע המלך דרִיּוֹש נדרש לאשר מחדש את הצהרת כורש?

(2) מי היו הנביאים בימי שיבת ציון, ומה הייתה תרומתם לבניית המקדש? בתשובתך היעזר בפסוק י"ד.

(5 נקודות)

لا تكتب في هذه المنطقة

لا لכתוב באזור זה

10. עזרא, פרק ז'

א. "וְאַתָּה עֲזָרָא כְּחֻקְמֵת אֶל-לֵהִיךָ אֲשֶׁר בְּיָדְךָ מִנֵּה שׁוֹפְטִים וְדִינִים אֲשֶׁר יְהִיוּ דְנִים אֶת כָּל הָעָם אֲשֶׁר בְּעִבְרֵי הַנְּהָר, אֶת כָּל יוֹדְעֵי דַת אֶל-לֵהִיךָ וְאֲשֶׁר אֵינוֹ יוֹדֵעַ – תוֹדִיעֵהוּ. וְכָל אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה עוֹשֶׂה דַת אֶל-לֵהִיךָ וְדַת הַמֶּלֶךְ, בְּמִרְצֵי הַדִּין יִהְיֶה נַעֲשֶׂה בוֹ, אִם לְמוֹת אִם לְגִלוֹת, אִם לְעֵנֶשׁ כְּסָפִים וְלְאַסּוּרִים" (תרגום לפסוקים כ"ה-כ"ו, פרק ז').

(1) על פי פסוקים אלה, מה הן הסמכויות שנתן מלך פרס לעזרא? ציין שתי סמכויות.

(2) הסבר למה הכוונה במילים "דת א-להיך", ולמה הכוונה במילים "דת המלך", וכתוב מה צפוי למי שיעבור עליהן.

(5 נקודות)

ב. (1) עיין בפסוקים כ"ז-כ"ח.

כתוב מה היו שתי התגובות של עזרא על דברי מלך פרס.

(2) מהו הערך שאפשר ללמוד מן התגובות של עזרא?

(5 נקודות)

11. א. נחמיה, פרק ב' ופרק ד'

פרק ב'

(1) עיין בפסוקים ז'-ט'.

בפסוקים אלה מוזכרות האיגרות שביקש נחמיה מן המלך. בחר אחת מהן, וציין למי הייתה מיועדת, ומה היה התוכן שלה.

(2) עיין בפסוקים י"ז-י"ח.

"ולא נהיה עוד חרפה" (פסוק י"ז).

על פי פסוק זה, מהו המצב שנחשב חרפה לעם ישראל, ומדוע הוא נחשב לחרפה?

(5 נקודות)

ב. פרק ד'

המנהיגות של נחמיה התאפיינה הן בדרישה מן העם לחזק את ביטחונו בה', הן בדרישה מן העם לפעול.

(1) צטט מן הפרק דוגמה לדברי נחמיה שמטרתם לחזק את הביטחון של העם בה'.

(2) כתוב בלשונך דוגמה מן הפרק לדרישה של נחמיה מן העם לפעול.

(5 נקודות)

בהצלחה!

לא תכתב פי هذه المنطقة

לא לכתוב באזור זה